

lins Subirats (p. 247-261) o de Ginebra i Domingo (p. 265-274), per posar-ne només dos exemples més. I encara cal fer notar la disparitat de perspectives, des d'enfocaments molt "macro", en què es volen analitzar molts fenòmens i només se'n detalla algun a tall il·lustratiu— per exemple Benavent (p. 97-107) o Calero-Pons (p. 119-129)— fins a enfocaments molt concrets, que se centren en un únic aspecte, com pot ser el cas dels treballs de Ginebra i Rofes Moliner (p. 33-52), basat només en un article d'Amado Alonso, o bé de Martínez (p. 165-177), centrat en el mot *malgrat*.

Una disparitat d'enfocaments i perspectives que, en fi, és inevitable en una obra coral en què hi participen prop d'una trentena d'autors. En el tractament formal de la bibliografia, això no obstant, hi ha un aspecte que sí que s'hauria d'haver unificat: les referències a la bibliografia fabriana —i més encara tenint en compte que es tracta d'un volum centrat en Fabra i el fabrisme. Pot semblar un aspecte secundari, és cert, però el lector es desconcerta quan troba, per exemple, una obra fonamental com la *Gramàtica* de Pompeu Fabra de 1918 (en l'edició definitiva de 1933) citada de fins a quatre maneres diferents: Fabra (1918/1933), Fabra [1933 (1918)], Fabra (2005), Fabra (2018 [1933] 1918); i així, amb gairebé totes les obres.

L'aparent desigualtat interna del volum —d'extensió i d'enfocaments i perspectives—, tanmateix, no ha de fer enrere el lector. A *De llengua i societat* hi trobarà una pedra més de la vasta paret que és el fabrisme contemporani; una aportació que, certament, caldrà tenir en compte per als estudis sobre Fabra i sobre la *GIEC* a partir d'ara.

Eloi BELLÉS

Universitat Autònoma de Madrid

PREMI, Nicolò (2020): *Il trovatore Pons de la Guardia: edizione critica con commento e glossario*. Strasbourg: ELiPhi, 238 p.

És opinió comuna que avui la veritable escola filològica per a l'edició de textos romànics roman a Itàlia. Són nombroses les edicions de trobadors i *trouvères* que van apareixent fruit d'un mestratge continuat de professors com Aurelio Roncaglia, Roberto Antonelli, Fabrizio Beggiano, i en l'actualitat de Paolo Canettieri, Lucilla Spetia, Stefano Asperti, Rocco Distilo, Mª Luisa Meneghetti, i els seus deixebles. Molts d'aquests filòlegs aborden la difícil tasca de revisar prestigioses edicions antigues de textos lírics, tasca necessària per a una actualització de fonts i coneixements, així com per a les noves perspectives tant de tradició ecclòtica com de crítica literària. És el cas de Nicolò Premi, que ha abordat l'edició del trobador i cavaller català del s. XII, Pons de la Guardia, que ja havia estat editada anteriorment per filòlegs de gran prestigi i solidesa com foren Carl Appel¹ i István Frank.²

Recordem que el trobador català pertany a la quarta generació que comprèn les darreres dècades del segle XII i començaments del XIII. Aquest és el període anomenat com a "clàssic" al qual pertanyen trobadors com Guiraut de Bornelh, el "mestre dels trobadors", Guillem de Berguedà, Arnaut Daniel, Gaucelm Faidit, La Comtessa de Dia, Raimbaut de Vaqueiras, Peire Vidal, o Peirol entre d'altres, i que és hereva de la generació anterior, en la qual trobem a Peire d'Alvernha, Bernart de Ventadorn, Raimbaut d'Aurenga, o Berenguer de Palou.

L'edició de Nicolò Premi és la reelaboració d'una tesi de doctorat portada a terme a la Universitat de Verona i amb la cotutela de l'École Pratique des Hautes Études (PSL) de París. Es tracta d'una nova

1. APPEL, Carl (1915): *Bernart von Ventadorn, seine Lieder, mit Einleitung und Glossar*. Halle a. S.: Verlag von Max Niemeyer.

2. FRANK, István (1949): «Pons de la Guardia, troubadour catalan du XIIe siècle», *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, [en línia], vol. 22, p. 229-327. <<https://raco.cat/index.php/BoletinRABL/article/view/197109>>. [Consulta: 9-12-2021.]

edició crítica de les vuit composicions conservades i atribuïdes al trobador, on Premi presenta un estat de la qüestió sobre l'obra i la seva personalitat.

De les poesies de Pons de la Guardia, cal destacar-ne els ressos poètics a l'obra d'altres trobadors contemporanis com els que indica Premi del trobador Bernart de Ventadorn, i que van portar Carl Apel a atribuir-ne l'autoria d'algunes d'aquestes poesies. També hi trobem esments poètics i fraseològics que remetent a l'obra d'altres contemporanis com Peirol o Berenguer de Palou, i que apareixen posteriorment en autors com Gaucelm Faidit, la qual cosa indica que l'obra del trobador català s'insereix en una retòrica poètica tradicional trobadoresca en la qual s'emmiralla, i que s'ha mantingut en trobadors posteriors. És en l'àmbit lèxic on trobem certa originalitat del trobador, sobretot en la utilització de termes poc comuns en altres trobadors que és possible que reflecteixi l'àmbit lingüístic català al qual pertany el trobador.

L'edició de Premi consta de vuit parts o capítols: La primera, dedicada a una introducció al trobador on es destaca la dedicació d'un cavaller aristòcrata per a la poesia cortesana occitana; la segona part o capítol està dedicada a la tradició manuscrita (manuscrits CEJNRSVa), la constitució del corpus del trobador i els problemes d'atribució; la tercera, una recerca biogràfica en el seu context històric i literari; la quarta, un capítol dedicat als continguts literaris, la mètrica i els trets lingüístics de tradició catalana; la cinquena és l'edició de les poesies —totes elles, en occità— on l'estudi detallat de les versions de cada poesia en cadascun dels manuscrits atorga a aquesta publicació una qualitat no gens menyspreable pel que fa a la valoració i tria del text de l'edició a partir de les variants, i en la qual l'autor publica la traducció de les poesies en italià; i, finalment, tres apartats finals de glossari, index dels noms i la bibliografia.

Premi fa un recorregut comparatiu de la seva edició amb les edicions anteriors de Apel i Frank, i tria solucions —en algun cas— arriscades, com és el cas de *Totz tems, de tota fazenda* (BdT 377,7) en la qual l'editor enllaça la segona i la tercera estrofa: II [...] *Eu en sofre las dolors / et a leis non es honors*, III: *a cui non es ops c'aprenda / a mentir, que sap n'assatz*) rebutjant la lectura del manuscrit S, que és la que l'editor segueix per gairebé tota la poesia, mentre que l'edició de Frank ens sembla més entenedora: II: [...] *Eu en sofre las dolors / et a leis non es honors*. III: *A lui non es ops c'aprenda / a mentir, que sap n'assatz*. I en aquesta mateixa composició la traducció de *Et vi ja mantas sazoz / que zo que viron mey vuy! / me feira descreir' Amors* (I, vv. 5-7) figura com «Eppure ho già notato molte volte che di ciò che videro I miei occhi, Amore mi farà ricredere», («tornar a creure» a la traducció italiana *versus* «deixar de creure» del text occità), traducció que contrasta amb la interpretació de l'edició de Frank: «Maintes fois je croyais qu'Amour aurait démenti ce que mes yeux avaient vu». I és en les traduccions on creiem que aquesta publicació presenta l'aspecte més fràgil de l'edició, però que no desmereix l'àrdua tasca portada a terme pel seu autor en el camp ecdòtic. Encara i pel que fa a la traducció, a més de l'exemple citat i en la mateixa poesia tenim «*voutz e viratz*» (V, v. 34), que trobem traduït com «me ne sarei separato e allontanato», fruit d'una interpretació que escapa a la literalitat que requereix una obra filològica com és una edició. També a *Mandat m'es que no-m recreja* (BdT 377,4) la traducció de *d'aiso no-us sai pas esmenda*. (III, v. 21), com «da ciò non ottengo da voi alcuna recompensa», està molt allunyada del text original. El risc que l'editor assumeix amb una traducció més poètica que literal contrasta amb l'acurat aparell crític que ens mostra les variacions lèxiques en tots els manuscrits. Encara que algunes traduccions poden suposar un escull per la correcta comprensió dels textos editats, estem davant d'una obra de gran qualitat filològica, i és una bona mostra de la feina de les noves generacions d'estudis romànics en lírica trobadoresca occitana.

Antoni ROSSELL
Universitat Autònoma de Barcelona